

ИЗВЈЕШТАЈ
*о оцјени подобности теме и кандидата за израду докторске
дисертације*

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Орган који је именовао комисију: Наставно-научно вијеће Филозофског факултета

Датум именовања комисије: 10.03.2017.

Број одлуке: 07/3.384-4/17

Састав комисије:

1. Др Станковић-Јанковић Танја	Ванредни професор	Методика васпитно-образовног рада
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци	Предсједник	
Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији
2. Др Бране Микановић	Ванредни професор	Општа педагогија
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Филозофски факултет Универзитета у Бањој Луци	Члан	
Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији
3. Др Светлана Шпановић	Редовни професор	Педагошке науке
Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
Педагошки факултет у Сомбору Универзитета у Новом Саду	Члан	
Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: Рефик (Ибрахим) Трумић
2. Датум рођења: 27.3.1962. Мјесто и држава рођења: Ђурђевик, БиХ

II.1 Основне студије

Година уписа: Година завршетка: Просјечна оцјена током студија:

Универзитет: Тузла

Факултет/и: Филозофски факултет Тузла

Студијски програм: Разредна настава

Звање: Професор разредне наставе

II.2 Мастер или магистарске студије

Година уписа: Година завршетка: Просјечна оцјена током студија:

Универзитет: Сарајево

Факултет/и: Филозофски факултет Сарајево

Студијски програм: Педагогија

Звање: Магистар педагошких наука

Научна област: Педагогија

Наслов завршног рада: Стогодишњица одгојно-образовног рада Основне школе Ђурђевик

II.3 Докторске студије

Година уписа:

Факултет/и: _____

Студијски програм: _____

Број ЕЦТС до сада остварених: Просјечна оцјена током студија:

II.4 Приказ научних и стручних радова кандидата

Р. б.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија ¹
1.	Trumić, R. (2014). Stogodišnjica odgojno-obrazovnog rada Osnovne škole Đurđevik. Tuzla: Skupština opštine.	Научна књига националног значаја
<i>Кратак опис садржине:</i>		
<p>Књига <i>Стогодишњица одгојно-образовног рада Основне школе Ђурђевик</i> штампана је fontom Timen New Roman 12, има 207 страница и 47 референци, захвата низ релевантних чињеница значајних за један вијек рада основне школе, а за тему докторске дисертације под насловом <i>Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи</i>. Значајно је то што mr Рефик Трумић анализира односе између ученика и наставника те тиме указује на процес промјена овог односа, од ауторитарног до кооперативног.</p>		
<p>Рад припада проблематици докторске дисертације: ☒ ДА ☐ НЕ ☐ ДЈЕЛИМИЧНО</p>		

Р. б.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
2.	Trumić, R. (2014). Stavovi učenika o karakteristikama ličnosti profesora. (Ur.) M. Arnaut Zbornik sa petog međunarodnog naučnog skupa na temu <i>Kulturni identitet u digitalnom dobu</i> (str. 773–782). Univerzitet u Zenici, Filozofski fakultet.	Стручни рад
<i>Кратак опис садржине:</i>		
<p>У раду <i>Ставови ученика о карактеристикама личности професора</i> објављеном у Зборнику под насловом <i>Културни идентитет у дигиталном добу</i> на Филозофском факултету у Зеници, Рефик Трумић третира питање какав би требао бити учитељ будућности и пише: „Учитеље будућности требало би да карактеришу отвореност искуства, флексибилност дјеловања и залагање за принцип давања–добивања, док ће ученике карактерисати опредијењеност за стваралаштво, транспарентност знања и истраживачко, проблемско, стваралачко и егземпларно учење”. У овом раду дато је низ</p>		

¹ Категорија се односи на оне часописе и научне скупове који су категорисани у складу са Правилником о публиковању научних публикација („Службени гласник РС“, бр. 77/10) и Правилником о мјерилима за остваривање и финансирање Програма одржавања научних скупова („Службени гласник РС“, бр. 102/14).

својства учитеља битних за квалитетан интерперсонални однос ученик–наставник. Ради се о истраживању односа ученика и наставника у коме се види шта ученици преферишу као пожељна својства својих наставника. Пошто ангажованост и мотивација ученика директно зависе од интерперсоналног односа ученик–наставник, то је овај рад релевантан и директно везан за тему докторске тезе.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА   НЕ   ДЈЕЛИМИЧНО

Р. б.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
3.	Trumić, R. (2014). Motivacija učenika razredne nastave. <i>Naša škola br. 1</i> , стр. 25–46. Бања Лука: Друштво педагога Републике Српске.	Оригинални научни рад

Кратак опис садржине:

Рад *Мотивација ученика разредне наставе* обухвата низ аспеката мотивације ученика раног основношколског узраста. Ради се о низу компоненти унутрашње и вањске мотивације као што су експлорација, изазов, когнитивна дисонанца, когнитивна иновација, награда, опјена, плакета и други извори мотивације. Од свега тога зависи ниво ангажованости ученика у настави и квалитет односа који се успоставља са наставницима. Овај рад се директно односи на тему дисертације под насловом *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи* јер доноси импликације теорија унутрађашње и вањске мотивације.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА   НЕ   ДЈЕЛИМИЧНО

Р. б.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
4.	Trumić, R. (2014). Stogodišnjica odgojno-obrazovnog rada: Primjer Osnovne škole Đurđevik. <i>Didaktički putokazi XX</i> (68), str. 81–85.	Стручни рад

Кратак опис садржине:

Рад *Стогодишњица одгојно-образовног рада: Примјер Основне школе Ђурђевик* представља приказ књиге *Стогодишњица одгојно-образовног рада Основне школе Ђурђевик* и нема посебну научну вриједност за тему докторске дисертације мр Рефика Трумића, јер се може говорити само о наглашавању доприноса које доноси наведена књига.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА   НЕ   ДЈЕЛИМИЧНО

Р. б.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија

5.	Trumić, R. (2015). Učenje putem rješavanja problema. <i>Naša škola Sarajevo</i> 72/242, str. 109–122.	Стручни рад
----	---	----------------

Кратак опис садржине:

У раду су теоретски обрађене и анализиране карактеристике савремене и традиционалне школе. Указано је на неопходност примјене модерне технологије и савремених начина рада у савременој школи. Аутор разрађује приступ учења путем рјешавања проблема као савремени систем учења, његове карактеристике, предности и могућност примјене у савременој настави. Описује фазе рада у проблемској настави, методе рада, те улоге ученика и наставника у овом начину рада. Овај рад значајан је за тему *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи* зато што је проблемска настава приступ који директно ангажује ученике. Данас нам недостају радови који третирају питање активирања ученика у настави.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА НЕ ДЈЕЛИМИЧНО

Р. 6.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
6.	Trumić, R. i Đoršević, M.(2016). Stavovi vaspitača, učitelja i nastavnika prema djeci sa smetnjama u razvoju. R. Ćatić i H. Ljeljak (Ur.). Zbornik <i>Društvo i globalizacija</i> (str. 143–170). Banja Luka, BiH: Primaprom d.o.o. Banja Luka i Visoka međunarodna škola Cazin.	Прегледни рад

Кратак опис садржине:

У овом раду аутори третирају питање примјене инклузије у редовним школама. Посебно је истакнут значај укључивања дјеце са сметњама у развоју у редовне школе. У раду је посебно елаборисана улога наставника у изради програма рада са дјецом која имају сметње у развоју. Значајни су и ставови наставника о укључивању дјеце са посебним потребама у редовну наставу. Аутори анализирају истраживања посвећена инклузији и закључују да налази различитих истраживања нису једнозначни те да се не могу извести потребне генерализације. Рад доказује висок теоретски ниво опсервације коју аутори у тексту исказују.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА НЕ ДЈЕЛИМИЧНО

Р. 6.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
7.	Macanović, N., Trumić, R. i Buzadžija, S. (2016). Kriza sistema vrijednosti i poremećaji u ponašanju učenika u osnovnim i srednjim	Оригинални научни рад

	školama. <i>Zbornik Društvo i nauka</i> , R. Ćatić i H. Ljeljak (Ur.). (str. 219–233). Banja Luka, BiH: Primaprom d.o.o. Banja Luka i Visoka međunarodna škola Cazin.	
--	---	--

Кратак опис садржине:

Друштвена дезорганизација у БиХ најбоље се осликова у емоцијама наших грађана. Они назиру шта нестаје, али не знају шта настаје. Управо некритичко одбацивање традиционалних вриједности и тежња ка савременим вриједностима без уважавања потреба свих људи уз одбацивање наше традиције и културе створило је ентропију која се одражава на све грађане друштва, а то се рефлектује на социјализацију младих. У таквој ситуацији млади усвајају поремећен систем вриједности, а то се најчешће препознаје у њиховом неприладођеном понашању и у девијацијама или у деликвенцији. Циљ овог рада је да се прикаже како млади имају колизије у схватању система вриједности, како млади процењују евидентност разних форми девијантног понашања својих вршњака те да се укаже на друштвене коријене ових колизија.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА НЕ ДЈЕЛИМИЧНО

P. б.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
8.	Trumić, R. i Tulumović-Kalajac, M. (2017). Vaspitanje djece i mladih – izazov savremenog društva. <i>Zbornik Naučni pogledi u eri globalizacije</i> , (str. 219–233). Banja Luka, BiH: Primaprom d.o.o. Banja Luka i Visoka međunarodna škola Cazin.	Стручни рад

Кратак опис садржине:

Прогресивне промјене у нашем васпитно-образовном систему нису се десиле у првој деценији XXI вијека, а то смо сви очекивали. Посматрајући тренутно стање у нашим школама, очигледно је да имамо запостављену васпитну димензију наставе. Овај рад посвећен је управо тој запостављености. У овој студији аутори третирају однос педагогије, васпитања и љубави, њихову међусобну условљеност и правце дјеловања. Циљ рада је расвјетљавање појмовних категорија у овој сferи, те да се укаже на значај и улогу љубави у процесу васпитања.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА НЕ ДЈЕЛИМИЧНО

Мр Рефик Трумић је објавио осам радова од којих се седам подудара са темом *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи*. Његово

педагошко дјеловање, биографија и објављени радови показују да се ради о кандидату који је способан да изради и одбрани докторску тезу.

Да ли кандидат испуњава услове?

ДА

III ПОДАЦИ О МЕНТОРУ/КОМЕНТОРА

Биографија ментора/коментора (до 1000 карактера):

Тања Станковић-Јанковић (1975) дипломираја је 1999. године на Филозофском факултету у Бањој Луци, Одсјек за педагогију. Магистарски рад *Емоције и васпитање емоционалности ученика виших разреда основне школе* одбранила је 2005. године, а докторску дисертацију *Учење учења и емоције у настави* 2009. године. Од 2000. године ради на Филозофском факултету у Бањој Луци у научној области Методика васпитно-образовног рада: асистент (од 2000. до 2005), виши асистент (од 2005. до 2010), доцент (од 2010. до 2015), ванредни професор (од 2015).

Учествовала је у бројни пројектима, на семинарима и научним скуповима који су се бавили различитим питањима васпитно-образовног рада. Неке од тема су: циљеви ученика, емоционално васпитање, ненасилна комуникација, методе и технике ефикасног учења, превенција вршњачког насиља и сличне.

Од 2016. године је главни и одговорни уредник часописа *Наша школа* Друштва педагога РС. Рецензент је часописа: *Радови* (Универзитет у Источном Сарајеву), *Artefact* (Факултет умјетности у Нишу) и *Учење и настава* (KLETT друштво за развој образовања, Београд). Члан је уредничког тима часописа *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*.

Радови из области којој припада приједлог докторске дисертације:

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница
1.	Станковић, Т. (2001). Утицај групе на развој емоционалне и социјалне компетенције. У књизи: <i>Интерактивно учење III</i> (стр. 183–221). Бања Лука: ТТ-центар.
2.	Станковић, Т. (2007). <i>Васпитање емоционалности у школи</i> . Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.

3.	Станковић-Јанковић, Т. (2009). Интересовање и мотивација као чиниоци успјеха у учењу. Зборник радова са научног скупа: <i>Иновације у основношколском образовању – вредновање</i> (стр. 253–258). Београд: Учитељски факултет.
4.	Станковић-Јанковић, Т. (2010). Учење учења у свјетлу различитих теорија учења. <i>Радови – часопис за хуманистичке и друштвене науке</i> бр. 13, стр. 179–192.
5.	Stanković-Janković, T. (2013). Socijalne kompetencije i učenje u digitalnoj civilizaciji. Zbornik sa Sedmog međunarodnog simpozijuma <i>Tehnologija, informatika i obrazovanje: stanje i problemi, ciljevi i mogućnosti, promjene i perspektive</i> (str. 111–119). Banja Luka: Filozofski fakultet; Beograd: Institut za pedagoška istraživanja; Novi Sad: Centar za razvoj i primenu nauke, tehnologije i informatike.
6.	Станковић-Јанковић, Т. (2016). У сусрет дјетету ненасилном комуникацијом. <i>Наши школа</i> , бр. 1-2, стр. 125–136.
7.	Станковић-Јанковић, Т. и Ковачевић, С. (2016). Поучавање ученика за примјену техника ефикасног учења и њихова опредијељеност за учење. У Н. Сузић и Д. Партало (Ур.), Зборник радова са научног симпозијума <i>Хуманистичко и еманципаторско васпитање</i> (стр. 139–156). Бања Лука: Филозофски факултет

Да ли ментор испуњава услове?

ДА

IV ОЦЈЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

IV.1 Формулација назива тезе (наслова)

У новије вријеме широм свијета истражује се колико су ученици укључени у наставу, колико су активни. То је разлог зашто тема под насловом *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи* представља актуелан и вриједан допринос расвјетљавању овог феномена код нас.

Наслов тезе је подобан?

ДА

IV.2 Предмет истраживања

Предмет истраживања су активности ученика и наставника у настави и повезаност овог ангажовања са интерперсоналним односима. Аск Елклит је на крају XX вијека истраживањем нашао да 51% наставне комуникације у Данској отпада на смјер наставник–одјељење (Elklit, 1991), што значи да је преко половине наставног времена ученицима намијењена улога пасивног слушаоца, улога реципијента. Код нас је ситуација нешто лошија јер на часовима обраде новог градива наставници користе и до 90% времена на излагање (Сузић, 1996), а ученицима је остало да памте и репродукују, што су најнижи нивои когнитивне анимације, по Блумовој таксономији (Bloom, Englehart, Furst, Hill & Krathwohl, 1956). Дакле, mr Рефик Трумић истражује ангажованост ученика у настави и везу ове ангажованости са интерперсоналним односима, што је за педагошку теорију и праксу веома значајно.

Предмет истраживања је подобан?

ДА

IV.3 Најновија истраживања познавања предмета дисертације на основу изабране литературе са списком литературе

Мотивацији наставног процеса са циљем остваривања васпитно-образовних задатака посвећивала се велика пажња од стране родитеља и истраживача наставе и њених организатора током историје. О томе нам говоре педагошка дјела Платона, Аристотела, Квинтилијана, Вивеса, Коменског, Лока, Песталоција, Хербарта и других мислилаца и педагога прошлих вијекова.

У 19. и 20. вијеку вршена су бројна истраживања мотивације од стране истакнутих педагога и мислилаца као што су: Џон Дјуј, Џ. Керштенштајнер, Томас Стејтон, Артур Либерт, Иван Фурлан и други. Ту су и истраживачи: Кател, Маслов и Квашчев, који показују и утврђују да је мотивација сложена покретачка структура личности и она је главни услов успешних токова и резултата у раду.

У свом истраживању под називом „Утицај способности, особина личности и мотивације на успјех у школском учењу” Квашчев (1977) је ставио мотивацију на прво мјесто као полазни и пресудни фактор успешног рада ученика и наставника. Џвијић (1976) у својој докторској дисертацији под називом „Дидактички аспекти мотивације ученика” веже мотивацију ученика за активност наставника у појединим етапама

наставе и за субјекатску улогу ученика у настави, што упућује на закључак да мотивацију треба развијати, богатити, подстицати.

Новија истраживања из области мотивације вршио је Хашим Муминовић. У истраживању о могућностима ефикаснијег учења у настави (2000), аутор наводи да је нужно перманентно истраживати мотивацију у настави и сагледавати све факторе који утичу на смјер, динамику и карактер мотивације.

Настава без мотивације осуђена је на неуспјех. Највиши степен мотивисаности у настави пружа креативна настава и осигурава максималну мотивацију ученика и студената. У њој посебно долази до изражaja интринзична мотивација.

Сузић (2006б) је истраживао унутрашњу и вањску мотивацију у школском постигнућу и дошао до сазнања да се мотивација ученика за школско учење смањује у складу са временом проведеном у школи, а да са узрастом расту самодетерминација и академска контрола, као и да ученици средњеadolесценције имају највише проблема у мотивацији за школско учење.

Говорећи о емоционалној клими у одјељењу, Сузић (1995) наглашава да је најповољнија клима ако смјер комуникације у настави тече од ученика према ученику, а најнеповољнија клима ако доминира смјер комуникације наставник–одјељење.

Ово указује да приступ наставника настави и ученику значајно утиче на развој мотивације ученика. Још увијек у нашим школама велики број наставника преферира традиционални начин рада, што је препрека за мотивацију ученика за наставу и учење.

Претпоставља се да на ниво ангажованости и мотивацију ученика у настави знатно утичу интерперсоналне и интраперсоналне способности наставника и начини комуникације са ученицима. Овим истраживањем кандидат ће утврдити ефекте вјежбања ученика комуникацији и приступ наставника раду са ученицима у циљу повећања нивоа ангажованости ученика и експериментално провјерити одређене видове мотивисања ученика. Претпостављамо да демократски начин комуникације са ученицима од стране наставника резултира вишим нивоима ангажованости и мотивације ученика.

Истраживање које су провели Маршић и Братанић (2003) показало је да је квалитета односа подједнако мотивишућа снага за професора и за ученика. Та снага мотивише професоре да се несебично залажу за своје ученике и пружају им подршку у оквиру субјективних и објективних могућности.

Истраживање у дисертацији показаће како ученици доживљавају професоре,

који су неспоразуми у међусобној комуникацији, што ће допринијети унапређењу рада, побољшању квалитета, успјешнијој сарадњи и бољим постигнућима ученика.

Велики утицај на мотивацију ученика за наставу и учење имају особине наставника, њихов стил рада, а посебно начин комуникације са ученицима (Сузић, 1996). Демократски стил наставниковог рада је најприхватљивији за ученике и најјаче их мотивише. Наставник је члан колективе, ученици су активни, сарадња између ученика, као и између ученика и наставника, је равноправна и узајамна. Овако позитивна клима повољна је за дијалог, измјену позиција и конфронтацију мишљења. Оваква демократска клима омогућава повољне услове за учење, подстиче самосталност и иницијативу ученика и мотивише их на понашање и учење.

Претпоставља се да би на ангажованост и развој мотивације ученика посебан допринос могле дати вјежбе демократске интерперсоналне комуникације наставника са ученицима у процесу наставе. То би омогућило постизање емоционалног задовољства ученика на часу. Путем програмских садржаја реализованих на демократски начин, у једној топлој и здравој атмосфери, ученици ће се осјећати угодно, прихваћено, равноправно, свако од њих доћи ће до изражaja у складу са властитим способностима, сви ће доживјети осјећај успјеха, што ће их мотивисати на испуњење захтјева и постизање максимално могућих резултата у учењу, активирати или ангажовати у настави.

Планирано истраживање ће показати да комуникација са ученицима током наставе и учења подстиче ученике на активност и учење, развија унутрашње мотиве и подстиче позитивне емоције. Претпоставља се да промјене у приступу наставника ученику и настави, те промјене у стилу рада наставника подстичу развој мотивације ученика. Путем експерименталног програма ће се: утврдити шта ученике мотивише на активност у настави, разјаснити неки аспекти сложености мотива који их покрећу на активност и испитати који су разлози, када је у питању комуникација, за неактивност ученика. Такође, утврдиће се заједнички мотиви ученика који их наводе на учење у школи, а тичу се комуникације, као и несвесни мотиви, али и препреке које ометају ученике у остваривању жељених резултата у учењу.

Метода подстицања је веома значајна васпитна метода. Своју примјену налази на свим нивоима образовања. Током њене примјене водиће се рачуна да се средства ове методе прилагоде карактеристикама наставе појединих наставних предмета (Математике и Моје околине), као и потребама ученика у сферама екстризничне и

интринзичне мотивације. Емоције као мотиваторе најчешће подстичу: флоу-доживљај и пријатност, док се као вањски фактори мотивације користе: подршка, хумор, сугестија и забава.

Експериментални програм ће ученицима помоћи да упознају властите мотиве и да открију нове, којих нису били свјесни, а покрећу их на активност.

Литература:

- Bloom, B., Englehart, M., Furst, E., Hill,W., & Krathwohl, D. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain*. New York, Toronto: Longmans, Green.
- Bratanić, M. (1993). *Mikropedagogija*. Zagreb, Hrvatska: Školska knjiga.
- Bratanić, M. i Maršić, T. (2004). Relacije između stavova učenika prema nastavniku i uspjeha u učenju. *Napredak*, 145(1), str. 133–144. Zagreb.
- Cvijić, Z. (1976). *Didaktički aspekti motivacije učenika*. Doktorska disertacija. Filozofski fakultet Zagreb.
- Elklit, A. (1991). Univerzitetska nastava kao propovedni ritual – terenska studija. *Zbornik Putevi obrazovanja – strana iskustva*, Č. Nedeljković i S. Nedeljković (Ur.). (Str. 189–202). Beograd, Srbija: Saša Nedeljković.
- Filipović, N. (1980). *Didaktika 2*. Sarajevo: IGKRO "Svetlost", OOUR Zavod za udžbenike. Sarajevo.
- Goleman, D. (1997). *Emocionalna inteligencija*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Kvaščev, R. (1977). Uticaj sposobnosti složaja osobina ličnosti i motivacijena uspjeh u školskom učenju. *Psihologija*, br. 1, str. 61. Beograd.
- Maršić, T. i Bratanić, M. (2003). Mogućnost definiranja kvalitete odnosa učenik-profesor primjenom nekih pokazatelja stavova učenika. *Zbornik radova 12. ljetne škole kineziologa RH Metode rada u području edukacije sporta i sportske rekreacije* (str. 77–81). Rovinj.
- Muminović, H. (2000). *Mogućnosti efikasnijeg učenja i nastavi*. Sarajevo, BiH: Svetlost.
- Станковић, Т. (2007). *Васпитање емоционалности у школи*. Источно Сарајево: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Станковић-Јанковић, Т. (2009). Интересовање и мотивација као чиниоци успјеха у учењу. Зборник радова са научног скупа: *Иновације у основношколском образовању – вредновање* (стр. 253–258). Београд: Учитељски факултет.

- Сузић, Н. (1996). Особине наставника и однос ученика према настави. *Настава и васпитање*, бр. 1, стр. 5–13, Београд.
- Suzić, N. (1998). *Kako motivisati učenike*. Srpsko Sarajevo: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Republike Srpske.
- Suzić, N. (2001). Emocionalna dimenzija motivacije u nastavi. *Pedagogija – časopis Saveza pedagoških društava Jugoslavije*, br. 3, 13–28.
- Suzić, N. (2002). Ciljevi i emocije studenata. U zborniku: *Emocije i ciljevi učenikai studenata*, D. Branković (Ur.), (Str. 37–84). Banja Luka, BiH: TT-centar.
- Suzić, N. (2005). Motivacija podsticanjem u univerzitetskoj nastavi. U knjizi: *Inovacije u univerzitetskoj nastavi*, (Str. 139–171). Banja Luka, BiH: Filozofski fakultet.
- Suzić, N. (2006a). Mjerenje motivacije. *Naša škola – časopis za teoriju i praksu vaspitanja i obrazovanja*, br. 3-4, str. 81–122. Banja Luka.
- Suzić, N. (2006b). Unutrašnja i vanjska motivacija u školskom postignuću. *Vaspitanje i obrazovanje – časopis za pedagošku teoriju i praksu*, br. 4, 289–310, Banja Luka.
- Tann, S. (2001). Organizacija učenja. U knjizi: *Uspješno učenje i poučavanje*, C. Dësforges (Ur.). Zagreb, Hrvatska: Educa.

Избор литературе је одговарајући?

ДА

IV.4 Циљеви истраживања

Циљ истраживања је утврђивање утицаја експерименталног програма (вјежбања демократске комуникације ученика и наставника) на ангажовање и развој мотивације ученика основне школе према настави и учењу.

Проучавање проблема ангажованости ученика у настави у односу на интерперсоналне односе ученика и наставника наводи нас на изналажење могућности побољшања и хуманизације комуникације како би се побољшала ангажованост ученика у настави и учењу. Из искуства нам је познато да позитивна социоемоционалма клима коју поспјешује демократска комуникација наставника са учеником резултира јачом ангажованошћу ученика у наставу и њиховим ефикаснијим учењем.

Карактеристике успјешне комуникације су: разумијевање, задовољство, утицај на ставове, оплемењивање односа и изазивање акције (Tubbs и Moss, 1977; цитирано код: Братанић, 1993, str. 100). У људској комуникацији је најтежи задатак изазивање

активности, док је у настави и учењу најважнији. Питање активности у процесу учења најнепосредније је повезано са проблемом ангажованости и питањем како ученик доживљава своје школско учење.

Уколико ученик доживљава школске задатке као нешто што му је наметнуо наставник или родитељи, испуњаваће их без интензивније интринзичне мотивације, без јачег интереса, што ће резултирати отуђењем активности коју обавља, неће осјећати радост и задовољство њеним извршењем. „Међусобно повјерење, уважавање и испомагање у раду субјеката наставе проистиче из успостављених односа и заједничког настојања да се успешни превазилазе тешкоће и остварују оптимални резултати. Они истовремено јачају достојанство сваког ученика, служе јачању задовољства постојећим односима и оствареним резултатима“ (Filipović, 1980, стр. 63).

О значају употребе и подстицања дјечијег ангажовања у учењу говоре и неке психолошке теорије, тако да у планирању учења као најважније критерије о којима треба водити рачуна наводе: одређивање, процјену и задовољење дјечијих потреба и способности, употребу и подстицање дјечије мотивације, давање прикладних награда и казни, подстицање активног учења, давање повратне информације, развијање позитивне слике о себи, кориштење умјерене количине нових података и схваћање ограниченог домета аутоматских реакције и механичког учења.

Проблем пасивности ученика у настави и учењу евидентан је још увијек у великом броју наших школа. Узрок је често у неадекватним интерперсоналним односима између ученика и наставника.

Циљеви истраживања су одговарајући?

ДА

IV.5 Хипотезе истраживања: главна и помоћне хипотезе

Основна хипотеза гласи: Експериментални садржаји (вježbanje ученика комуникацијским вјештинама демократског комуницирања) позитивно ће утицати на активирање (ангажовање) и мотивацију ученика основне школе.

Основну хипотезу кандидат је разложио у седам подхипотеза:

x_1 – На ангажованост ученика у настави и учењу значајно утиче демократски начин комуницирања наставника са ученицима;

x_2 – Експериментални садржаји на настави (демократски начин комуникације

наставника са ученицима – вјежбање ученика комуникацијским вјештинама) снажно дјелују на развој унутрашње интринзичне мотивације;

x₃ – Експериментални програм комуникације са ученицима доприноси идентификацији и развоју активности ученика;

x₄ – Постоје значајне разлике између ученика са којима је провођен експериментални програм (демократско комуницирање) у настави у односу на ученике са којима је комуницирано на свакодневан, традиционална начин, у погледу мотивисаности за наставу и учење;

x₅ – Постоје значајне разлике између ученика са којима је провођен експериментални програм у настави у односу на ученике са којима је комуницирано на свакодневан, традиционалан начин, у врсти мотива за наставу и учење;

x₆ – Варијабле демократске комуникације предодређују ангажованост и ставова ученика и наставника у настави;

x₇ – Постоји значајна повезаност између нивоа мотивације ученика основне школе и варијабли ОПИС – теста (овисност, прихватање и изbjегавања сарадње).

Хипотезе истраживања су јасно дефинисане?

ДА

IV.6 Очекивани резултати хипотезе

Очекиване резултате истраживања можемо исказати у неколико тачака.

- Очекује се пораст ангажовања испитаника у настави у финалном у односу на иницијално мјерење у експерименталној групи;
- Биће остварена значајна разлика мотивисаности испитаника експерименталне групе захваљујући новом начину комуницирања које ће увести наставник;
- Након проведеног експерименталног програма оствариће се значајни ефекти у подизању нивоа мотивације испитаника;
- Експериментални програм (вјежбе демократске комуникације са ученицима) ће значајно допринијети идентификацији и развоју ангажованости ученика;
- Експериментални програм (вјежбања ученика демократској комуникацији) ће значајно утицати на развој интринзичне мотивације;
- Експериментални програм (вјежбања ученика комуникацијским вјештинама) ће значајно утицати на ниво екстринзичне мотивације;

- Биће остварена значајна разлика мотивираности испитаника експерименталне и контролне групе у финалном испитивању;
- Под утицајем експерименталног програма (вежбања испитаника комуникацијским вјештинама) оствариће се виши ниво демократског комуницирања између ученика и наставника.

Очекивани резултати представљају значајан научни допринос? **ДА**

IV.7 План рада и временска динамика

Након званичног одобрења теме од стране Сената Универзитета у Бањој Луци слиједи експериментална примјена програма који ће обухватити: (1) нови демократски стил комуникације између ученика и наставника, (2) обуку ученика за виши ниво активирања (ангажовања) у настави, (3) успостављање нових интерперсоналних односа између ученика и између ученика и наставника. Програм ће бити примијењен у експерименталној групи (четири одјељења, 120 ученика), а ефекти примјене експерименталног програма биће мјерени инструментима: (1) УУН – *Скалар укључености у наставу*, (2) *Скала унутрашња и вањске мотивације*, (3) *Скала академске мотивације*, (4) ОПИС-тест (*Овисност, прихватање и изbjегавања сарадње*) и (5) ИСПН (*Инвентар ставова према наставнику*). Сви ови инструменти биће примијењени иницијално и финално.

Програмски садржаји из наставних предмета Математика и Моја околина биће реализовани путем интерактивног учења и кооперативних техника рада, што ће омогућити максималну активност, креативност и слободу ученика у учењу садржаја наведених наставних предмета.

Поред стицања знања, ученици ће радити интерактивно уз помоћ кооперативног вођења од стране наставника, што ће подстаки максималан развој њихових комуникацијских вјештина и способности. Ученици су у улоги субјекта, већа је њихова активност, равноправни су партнери наставнику. Сами закључују на основу проблемске ситуације.

Ученик је укључен током цијelog часа у креирање тог часа и рада и исходи су позитивни. Комуникација је вишесмјерна и одвија се у правцима: ученик–ученик, ученик–одјељење, ученик–наставник, ученик–наставно градиво и наставник–одјељење.

Комуникација је демократска, слободна, субјекатска позиција подиже мотивацију ученика, повећава ефикасност учења и обезбеђује трајност знања. Атмосфера у којој се стичу знања је опуштенија и угоднија, међусобна комуникација приснија и слободнија, те се ученици осјећају сретнијим, задовољнијим, активнијим, спремнијим за рад и комуникацију и помоћ другима.

Наставник ће путем средстава подстицања, истицања примјера и похвала нагласити важност улоге сваког појединца у раду и истаћи значај и успјех који је постигло цијело одјељење.

Експериментални програм проводиће се по 20 часова (10 у настави Математике и 10 у настави Моје околине) у другом полугодишту 2017/2018. школске године у четири одјељења ученика основних школа на подручју Тузланског кантона.

План рада и временска динамика су одговарајући?

ДА

IV.8 Метод и узорак истраживања

Узорак испитаника сачињаваће ученици четвртог разреда основне школе, укупно 240 испитаника. Од тога ће контролну групу сачињавати 120 ученика распоређених у четири одјељења, са којима ће се радити на настави на уобичајен начин (контролна група).

Другу групу сачињаваће 120 ученика распоређених у четири одјељења, са којима ћемо реализовати експериментални програм (поучавање ученика комуникацијским вјештинама – демократски начин комуницирања) – чланови експерименталне групе.

Циљ експерименталног програма је богаћење емоционалног живота ученика, развијање комуникацијских вјештина што ће подстицати задовољство ученика и развијање фактора унутрашње мотивације.

Путем кооперативних техника рада наставник ће ученицима обезбиједити активнији приступ, учешће у планирању, реализацији и вредновању исхода учења, подстицати развој и богаћење когнитивних, емоционалних, социјалних и радно-акционих компетенција ученика и развој мотивације. Ученици раде интерактивно и доминантно је кооперативно учење, за разлику од неексперименталних школа у којима наставник ради фронтално и где доминира вербална комуникација.

Метод и узорак су одговарајући?

ДА

IV.9 Мјесто, лабораторија и опрема за експериментални рад

Експеримент ће бити реализован у Тузланском кантону у четири одјељења експерименталне групе. Техника мјерења не подразумијева лабораторију, него тестирање по моделу папир-оловка.

Услови за експериментали рад су одговарајући?

ДА

IV.10 Методе обраде података

Сви подаци биће обрађени уз помоћ програма SPSS 20 Statistica For Windows, а укрштања међу варијаблама ће бити изведена путем израчунавања:

- аритмртичких средина и стандардних девијација,
- *t*-вриједности,
- χ^2 -теста,
- анализе варијансе,
- факторске анализе,
- регресионе анализе.

Предвиђени статистички поступци изведени у адекватним методолошким обрадама даће одговоре на питање о томе какав је однос између ангажованости ученика и интерперсоналних односа, што је и основно истраживачко питање у овом раду. Осим тога, очекује се да ће низ споредних питања отворити врата за нова сагледавања значајна за ангажовање ученика у настави.

Предложене методе су одговарајуће?

ДА

В ЗАКЉУЧАК

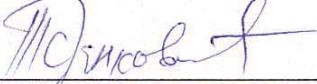
Кандидат је подобан	ДА
Тема је подобна	ДА

Образложење (до 500 карактера):

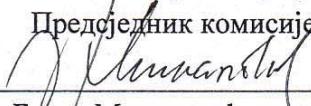
Тема коју истраживачки обрађује мр Рефик Трумић под насловом *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи* подобна је за израду докторске тезе јер о овој проблематици немамоовољно радова, нити адекватна теоретска сагледавања. Наиме, постоје бројни радови који овај феномен захватају фрагментарно, али ни један није комплексно обрадио ову тему. Укрштањем двије варијабле: (1) ангажованост ученика у настави и (2) интерперсоналне односе кандидат доноси нове спознаје које у нашој педагошкој теорији до сада нисмо имали.

Комисија је сагласна у оцјени да су тема *Ангажованост ученика и наставника у настави и интерперсонални односи* и кандидат подобни за израду докторске тезе, па предлаже Наставно-научном вијећу Филозофског факултета да одобри израду ове докторске дисертације.

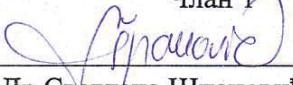
Датум: 07.07.2017.

Др Тања Станковић-Јанковић, ванредни
професор Филозофског факултета
Универзитета у Бањој Луци

Предсједник комисије

Др Бране Микановић, ванредни
професор Филозофског факултета
Универзитета у Бањој Луци

Члан 1

Др Светлана Шпановић, редовни
професор Педагошког факултета у Сомбору
Универзитета у Новом Саду

Члан 2